

V Bruseli 15. 7. 2015
COM(2015) 339 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Vytváranie nového prístupu s dôrazom na spotrebiteľov energie

{SWD(2015) 141 final}

1. ÚVOD

Rámcová stratégia energetickej únie¹ ponúka víziu energetickej únie, „v ktorej občania preberajú zodpovednosť za prerod energetického systému, vďaka novým technológiám platia menej za energiu a aktívne sa zúčastňujú na trhu ..., ktorá chráni zraniteľných odberateľov.“.

Hoci sa energetický sektor v Európe v minulom desaťročí pretransformoval, maloobchodné trhy s energiou, na ktoré sa zameriava toto oznámenie, s ním nedokázali držať krok. Medzi prekážky, ktoré spotrebiteľom – domácnostiam, podnikom a priemyslu – racionálne regulujúcim spotrebu a znižujúcim náklady bránia vo využívaní všetkých výhod prebiehajúcej energetickej transformácie, patria:

- Nedostatok potrebných informácií o nákladoch a spotrebe alebo obmedzená transparentnosť ponúk sťažujú spotrebiteľom (alebo spoľahlivým sprostredkovateľom a spoločnostiam poskytujúcim energetické služby, napr. agregáty, konajúcim v ich mene) posúdenie situácie na trhu a možností.
- Rastúci podiel sieťových poplatkov, daní a najmä odvodov na priemernom konečnom účte domácností za elektrinu.
- Nedostatočná hospodárska súťaž na mnohých maloobchodných trhoch, nedostatočná odmena za aktívnu účasť a ťažkosti pri zmene dodávateľa pôsobia ako odrádzajúce faktory.
- Nedostatočne rozvinuté trhy s energetickými službami pre domácnosti a reakcia na strane spotreby zužujú výber spotrebiteľov.
- Bránenie spotrebiteľom vo vlastnej výrobe a spotrebe znižuje ich potenciálne výhody.
- Nerovnaký prístup k informáciám a veľké prekážky pri vstupe nových konkurentov spomaľujú zavádzanie dostupných vyspelých technológií a postupov, napr. inteligentného merania, inteligentných spotrebičov, distribuovaných zdrojov energie a zvyšovania energetickej účinnosti.

Cieľom vízie Komisie o novej koncepcii trhu s elektrinou je priniesť nový prístup s dôrazom na spotrebiteľov energie, a to aj prostredníctvom lepšieho prepojenia veľkoobchodných a maloobchodných trhov. Využitím nových technológií by nové a inovačné spoločnosti poskytujúce energetické služby mali všetkým spotrebiteľom umožniť plnú účasť na energetickej transformácii prostredníctvom riadenia vlastnej spotreby s cieľom vytvoriť energeticky účinné riešenia, ktoré im ušetria peniaze a prispejú k celkovému zníženiu spotreby energie.

2. STRATÉGIA VYTVÁRANIA NOVÉHO PRÍSTUPU S DÔRAZOM NA SPOTREBITEĽOV ENERGIE POSTAVENÁ NA TROCH PILIEROCH

V rámci rozsiahlych konzultácií s občanmi, spotrebiteľmi a zainteresovanými stranami vrátane verejnej konzultácie v prvej polovici roka 2014² a rokovaní skupín expertov pod

¹ COM(2015) 80 final.

² <http://ec.europa.eu/energy/en/consultations/consultation-retail-energy-market>.

vedením Komisie³ boli určené tieto tri kľúčové body ako základ vytvárania nového prístupu s dôrazom na spotrebiteľov: posilnenie postavenia spotrebiteľov; inteligentné domy a siete; správa a ochrana údajov.

2.1. Posilniť postavenie spotrebiteľov, aby mohli konať

2.1.1. Úspora peňazí a energie vďaka lepším informáciám

Spotrebiteľia vynakladajú v priemere 6,4 % svojich celkových výdavkov na elektrinu, plyn, vykurovanie a chladenie – až o 15 % viac v porovnaní s obdobím pred piatimi rokmi. Asi 40 % energie využíanej v EÚ sa spotrebúva v budovách, pričom 80 % z nej sa používa na vykurovanie a chladenie.⁴

Efektívnejšie využívanie energie je jedným z kľúčových prvkov znižovania výdavkov spotrebiteľov, a preto sa na energetickú efektívnosť prihlíada pri každom rozhodovaní týkajúcom sa energetickej únie. Zatiaľ čo renovácie existujúcich budov majú v tejto súvislosti kľúčový význam, už len samotná inštalácia jednoduchých nástrojov, napr. regulačných prvkov vykurovania a termostátov, môže mať značný vplyv na spotrebu energie. Významné úspory energie možno dosiahnuť aj zvyšovaním energetickej účinnosti výrobkov, ako sú kotly, televízory, chladničky a práčky. Revidovaný návrh označovania energetickými štítkami predložený ako súčasť tohto balíka prinesie väčšiu transparentnosť, povzbudí výrobcov k inováciám a pomôže spotrebiteľom rozhodnúť sa na základe poskytnutých informácií o energeticky najúčinnějších spotrebičoch.

Zavedením merania a vyúčtovania individuálnej spotreby v bytových domoch a viacúčelových budovách sa môže znížiť dopyt po vykurovaní/chladení o 10 – 30 %⁵. Zo skúseností takisto vyplýva, že vďaka IKT riešeniam poskytujúcim koncovým používateľom informácie o ich spotrebe prostredníctvom internetu, sú nájomníci schopní znížiť svoju spotrebu o približne 8 % iba zmenou vykurovacích návykov.⁶

Právnymi predpismi o vnútornom trhu s energiou a smernicou o energetickej efektívnosti sa zaviedli práva spotrebiteľa na presné meranie a informácie o spotrebe. Transparentné a aktuálne informácie o účtoch zvyšujú dôveru a účasť spotrebiteľov. Veľká väčšina Európanov však tieto informácie dostáva maximálne raz alebo dvakrát ročne a často dochádza k sporom vo veci merania. S cieľom pomôcť spotrebiteľom pochopiť účty za energiu, Komisia spolu s národnými regulačnými orgánmi posúdi, ako by sa dala zvýšiť zrozumiteľnosť a porovnateľnosť účtov pre spotrebiteľov. To by malo viesť aj k lepšej informovanosti spotrebiteľov o jednotlivých zložkách cien energie a účtov, a to aj prostredníctvom väčšej transparentnosti sieťových poplatkov, daní a odvodov.

Všetci spotrebiteľia a spolaľhiví sprostredkovatelia a spoločnosti poskytujúce energetické služby, s ktorými spotrebiteľia uzavreli zmluvu o konaní v ich mene, by mali mať ľahký prístup k svojim údajom o spotrebe v reálnom alebo takmer reálnom čase, aby mohli upraviť

³ pracovná skupina pre inteligentné siete; občianske energetické fórum a jeho skupiny expertov pre zraniteľných spotrebiteľov a spotrebiteľov ako účastníkov trhu s energiou; podskupina pre energetiku v rámci Európskej poradnej skupiny spotrebiteľov.

⁴ Zdroje: Ceny energie a náklady na energiu v Európe [COM(2014) 21/2, 29.1.2014], Energetická efektívnosť a jej prínos k energetickej bezpečnosti v rámci politik v oblasti klímy a energie do roku 2030 [COM(2014) 520 final, 23.7.2014]. Tieto a iné otázky (napr. synergie medzi elektrinou a sieťami vykurovania a chladenia) budú predmetom nadchádzajúcej stratégie Európskej únie v oblasti vykurovania a chladenia a revízie smernice o budovách.

⁵ Zdroj: Príloha k posúdeniu vplyvu smernice o energetickej efektívnosti [SEC(2011) 779 final, 22. 6. 2011].

⁶ Štúdia o „znižovaní spotreby energie v budovách pomocou IKT SMART 2013/0073“.

spotrebu a ušetriť energiu. Takéto údaje v reálnom čase nie sú potrebné na účely fakturácie, a preto by k nim spotrebiteľia mali mať priamy prístup z meracieho systému prostredníctvom štandardného rozhrania.

Inteligentné merače⁷ zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní neobmedzeného a častého prístupu k presným údajom o spotrebe, lepšej fakturácie a nižšieho počtu sporov vo veci merania. Z údajov členských štátov vyplýva, že 72 % európskych spotrebiteľov by mohlo mať inteligentný elektromer do roku 2020⁸ vďaka ich v súčasnosti prebiehajúcemu alebo plánovanému rozsiahlemu zavádzaniu v 17 členských štátoch⁹. Prínosy a náklady takéhoto zavádzania sa musia spravodlivo rozdeliť medzi dané odvetvie a spotrebiteľov s prihliadnutím na analýzu nákladov a prínosov a stanoviská obchodných a spotrebiteľských organizácií.

Počas prípravy preskúmania právnych predpisov o energetickej efektívnosti (smernice o energetickej efektívnosti a smernice o energetickej hospodárnosti budov) a iniciatívy koncepcie trhu s elektrinou Komisia zvaží, ako by spotrebiteľia mohli mať prospech z ľahšieho a častejšieho prístupu k údajom o ich spotrebe, vrátane možnosti požiadať o inteligentný merač, ak sa v ich oblasti systematicky nezavádza.

2.1.2. Poskytnúť spotrebiteľom široké spektrum možností konať

V rámci prebiehajúcej energetickej transformácie sa spotrebiteľom vytvárajú nové príležitosti na využívanie svojho aktívneho postavenia. Spotrebiteľia v celej Únii by mali mať možnosť vybrať si nimi uprednostňovanú formu aktívnej účasti na trhoch s energiou, buď priamo, alebo delegovaním svojich rozhodnutí v tejto oblasti na spoľahlivých sprostredkovateľov a spoločnosti poskytujúce energetické služby, napr. agregátory, ktoré budú konať v mene spotrebiteľa.

a) Zmena dodávateľov – využívanie lepšej porovnateľnosti

Kľúčovou zmenou, ktorú priniesol vnútorný trh s energiou EÚ, je, že všetci spotrebiteľia majú právo poobzerať sa po najlepších energetických ponukách a zdrojoch podľa vlastného výberu. Mnohí občania však ešte stále nevedia o svojom práve zmeny dodávateľa a zmluvy o dodávke energie. S cieľom zlepšiť informovanosť spotrebiteľov o tomto a ďalších právach zostavila Komisia v roku 2014 informácie o kľúčových právach spotrebiteľa v oblasti energetiky zakotvených v právnych predpisoch EÚ.¹⁰

Zmena dodávateľa musí byť technicky jednoduchá, rýchla a spoľahlivá. Iniciatívy národných regulačných orgánov týkajúce sa skrátenia času zmeny dodávateľa sú v tejto súvislosti

⁷ Inteligentný merač je elektronický systém, ktorý dokáže merať spotrebu energie, pričom udáva viac informácií ako bežný merač, a dokáže prenášať a prijímať údaje pomocou istej formy elektronickej komunikácie; porovnaj s článkom 2 bodom 28 smernice o energetickej efektívnosti 2012/27/EÚ.

⁸ „Referenčné porovnanie zavádzania inteligentného meracieho systému v EÚ-27 so zameraním na elektrinu“ [COM(2014) 356]: 16 členských štátov sa zaviazalo inštalovať do roku 2020 245 miliónov inteligentných meračov v hodnote 45 miliárd EUR.

⁹ Švédsko, Taliansko, Fínsko, Malta, Španielsko, Rakúsko, Poľsko, Spojené kráľovstvo, Estónsko, Rumunsko, Grécko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Dánsko, Írsko a Lotyšsko.

¹⁰ http://ec.europa.eu/consumers/consumer_evidence/consumer_scoreboards/10_edition/docs/consumer_market_brochure_14_1027_sk.pdf a http://www.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER_Market_Monitoring_Report_2014.pdf.

vítané.¹¹ Mohlo by sa zväžiť aj zrušenie poplatkov za zmenu dodávateľa a sankcií, ktoré obmedzujú možnosti výberu spotrebiteľov a celkovú hospodársku súťaž.

Čo je najdôležitejšie, uvedená zmena sa musí zakladať na ľahko prístupných, transparentných, dôveryhodných a ľahko porovnateľných informáciách o cene, ako aj o kvalite plnenia zmluvy a spokojnosti zákazníkov, napr. prostredníctvom klientskych systémov hodnotenia všetkých dodávateľov a ponúk na trhu. Informácie o podiele a druhu zdrojov energie, ktoré využívajú dodávatelia¹², umožňujú spotrebiteľom vybrať si na základe ešte lepších informácií,

Komisia bude spolupracovať s vnútroštátnymi regulačnými orgánmi pri stanovovaní kritérií transparentnosti a spoľahlivosti, pokiaľ ide o porovnávacie nástroje v oblasti energetiky, a pri zabezpečovaní toho, aby mal každý spotrebiteľ prístup k aspoň jednému nezávislému a overenému porovnávaciemu nástroju na účely porovnania svojej zmluvy so všetkými ponukami na trhu.

Vychádzajúc z prvotného úsilia zo strany odvetvia a spotrebiteľských organizácií a z osvedčených postupov, ktoré určilo občianske energetické fórum¹³, sa Komisia bude snažiť stanoviť v spolupráci s národnými regulačnými orgánmi minimálne normy pre kľúčové informácie týkajúce sa reklamy a účtov, najmä pokiaľ ide o porovnávanie cien.

Regulácia maloobchodných cien môže byť podľa oznámenia o energetickej únii mimoriadne vážnou prekážkou efektívnej hospodárskej súťaže. Členské štáty uvádzajú často ako dôvod cenovej regulácie nedostatočne fungujúci maloobchodný trh alebo potrebu sociálnej ochrany. Cieľom sociálnej politiky, napr. ochrana zraniteľných spotrebiteľov všeobecne regulovanými sadzbami, chýba transparentnosť a môžu prakticky zvýšiť náklady na energiu pre zraniteľných aj nezraniteľných spotrebiteľov. Mali by sa preto preskúmať iné udržateľnejšie a konkrétnejšie opatrenia, ktoré by členským štátom pomohli deregulovať ceny pre koncových používateľov. Komisia spolupracuje s členskými štátmi na postupnom zrušení regulovaných cien pod úrovňou nákladov, ako sa uvádza v stratégii energetickej únie, pričom zároveň zabezpečuje, aby toto postupné zrušenie dopĺňala cielená účinná ochrana zraniteľných spotrebiteľov. Ostatné členské štáty sa môžu poučiť z príkladov úspešného postupného zrušenia regulovaných cien, napr. v Írsku.

b) Využitie hodnoty flexibility prostredníctvom reakcie na strane spotreby

Vzhľadom na rast výroby variabilnej energie z obnoviteľných zdrojov sa reakcia na strane spotreby stáva čoraz dôležitejšou. Energetická efektívnosť a reakcia na strane spotreby sú často lepšími možnosťami vyváženia ponuky a dopytu než výstavba alebo udržiavanie v prevádzke väčšieho počtu elektrární alebo sieťových vedení. Je zrejmé, že o účasti na reakcii na strane spotreby musí vždy rozhodnúť spotrebiteľ.

V niektorých častiach Európy už reakcia na strane spotreby na úrovni maloobchodu prebieha. V priemyselných a administratívnych budovách v Spojenom kráľovstve sa dosiahli úspory nákladov až do 24 % a 10 – 36 % zníženie spotreby elektriny vďaka flexibilným automatizovaným programom reakcie na strane spotreby.¹⁴

¹¹ Rada európskych energetických regulačných orgánov.

¹² Napr. ako sa uvádza už v článku 3 ods. 9 písm. a) a b) smernice 2009/72/ES.

¹³ https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2012111314_citizen_forum_meeting_working_group_report.pdf;
https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20131219-e-billing_energy_data.pdf.

¹⁴ Fortum 2014, SEAM group 2014 a Thames Valley Vision (pilotný režim), Bracknell v Spojenom kráľovstve 2013.

Kľúčovým predpokladom reakcie na strane spotreby je prístup spotrebiteľov k **cenovým signálom, ktoré oceňujú flexibilnú spotrebu**. Ich ponuka môže mať formu zmlúv o dodávkach na základe dynamickej tvorby cien, alebo zmlúv, ktoré zahŕňajú reguláciu zaťaženia zodpovedajúcu podmienkam trhu alebo rozvodnej siete. Vplyvy takýchto zmlúv by sa museli dôkladne vysvetliť spotrebiteľom. Ďalším stimulom by mohli byť nižšie sieťové poplatky, ak sa zníži spotreba pri preťažení sietí. Zatiaľ čo spotrebiteľia by sa mali podnecovať, aby sa zúčastňovali na reakciách na strane spotreby, spotrebiteľia, ktorí nemôžu svoj dopyt presunúť, sa nesmú znevýhodňovať.

Hoci je uzatváranie zmlúv na základe dynamickej tvorby cien ešte v začiatkoch, z prvých skúseností vyplýva, že pre spotrebiteľov majú význam.¹⁵ V prípadoch, keď sa takéto zmluvy uzatvárajú – napr. vo Fínsku alebo Švédsku – sa spotrebiteľia čoraz častejšie rozhodujú pre zmluvy o dodávke elektriny s dynamickou tvorbou cien¹⁶, čím ušetria 15 až 30 % výdavkov na elektrinu. Prebiehajúce preskúvanie smernice o energetickej efektívnosti a príprava legislatívnych návrhov, ktorými sa vykonáva nová koncepcia trhu, predstavujú príležitosť posúdiť, ako zvýšiť dostupnosť časovo rozlíšených zmlúv.

c) Znižovanie účtov za energiu prostredníctvom vlastnej výroby a spotreby

Kombinácia decentralizovanej výroby a skladovania s flexibilitou na strane spotreby môže ďalej spotrebiteľom umožniť stať sa vlastnými dodávateľmi a správcami (časti) svojich energetických potrieb, ktorí budú výrobcami a spotrebiteľmi, a tým znížiť účty za energiu.

Decentralizovaná výroba energie z obnoviteľných zdrojov, či už využívaná spotrebiteľmi na ich vlastné potreby alebo dodávaná do systému, môže byť užitočným doplnkom centralizovaných zdrojov výroby. Ak sú v rámci vlastnej spotreby výroba a zaťaženie v správnom pomere, vlastná spotreba môže prispieť k obmedzeniu sieťových strát a preťaženiu, vďaka čomu dôjde k úspore sieťových nákladov z dlhodobého hľadiska, ktoré by inak museli zaplatiť spotrebiteľia.

Ak si spotrebiteľia vyrábajú elektrinu z vlastných systémov obnoviteľných zdrojov energie, spotrebúvajú menej elektrickej energie zo siete. Ovplyvní to spôsob výpočtu sieťových taríf. Sieťové tarify by mali byť stanovené tak, aby zohľadňovali náklady a boli spravodlivé a zároveň podporovali energetickú efektívnosť a ciele v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a mali by byť jednoduché a transparentné pre spotrebiteľov.

Vlastná výroba energie je podrobnejšie rozpracovaná v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je priložený k tomuto oznámeniu.

d) Zvýšenie účasti spotrebiteľov prostredníctvom sprostredkovania a kolektívnych systémov

Kolektívne systémy a spoločné iniciatívy sú čoraz častejším javom v mnohých členských štátoch. Čoraz viac spotrebiteľov je zapojených do kolektívnej vlastnej výroby a systémov spolupráce, ktorých cieľom je lepšie riadiť vlastnú spotrebu energie. Výsledkom týchto

¹⁵ V roku 2014 klesli ceny elektriny pre domácnosti vo Fínsku v rámci kontinuálnych zmlúv s pevnou cenou o 4 % a v prípade zmlúv súvisiacich so spotovou cenou, ktoré sú najlacnejšou kategóriou zmlúv od roku 2012, o približne 10 %; zdroj: Energiavirasto (NRO) 2015.

¹⁶ Zmluvy s pevnou cenou vo Švédsku síce stále prevládajú (43 % v roku 2012), ale počet zmlúv s variabilnými cenami (27,5 %) sa zvyšuje (+ 17 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom). Celkové náklady na elektrinu pre spotrebiteľa so štandardnou zmluvou boli v roku 2012 v porovnaní s flexibilnými zmluvami o 50 % vyššie. Zdroj: Energi Inspektion výročná správa 2013.

inovácií zo strany spotrebiteľov sú takisto inovácie pre spotrebiteľov a zavádzajú sa nimi nové obchodné modely. Vznikajú spoločnosti poskytujúce energetické služby, agregátori, sprostredkovatelia, iné sprostredkovateľské spoločnosti a často aj spotrebiteľské organizácie, aby spotrebiteľom pomohli dosiahnuť lepšie zmluvné podmienky a zároveň ich oslobodili od administratívnych postupov a zdĺhavého výskumu.

Otvárajú sa tak aj nové príležitosti pre miestne spoločenstvá a orgány, ktorých regionálne a miestne iniciatívy v oblasti energetiky môžu priniesť hodnotné prepojenie medzi politickými činiteľmi, občanmi a inovátormi na miestnej úrovni.

Dohovor primátorov a starostov a jeho viac ako 6 000 signatárskych miest a obcí je pripravených ujať sa svojej úlohy v novom energetickom systéme a podporovať inovatívnu miestnu energetiku vrátane riešení v rámci európskeho partnerstva v oblasti inovácií Inteligentné mestá a obce.

Komisia bude pokračovať v spolupráci s Dohovorom primátorov a starostov na uľahčovaní účasti spotrebiteľov na trhu s energiou a na účinnom riadení energetickej únie, a to aj prostredníctvom miestnych iniciatív v oblasti energetiky. Okrem toho preskúmanie smernice o energii z obnoviteľných zdrojov a smernice o energetickej efektívnosti, ako aj iniciatíva týkajúca sa koncepcie trhu budú príležitosťou na posúdenie toho, ako uľahčiť účinný prístup k inovatívnym dodávateľom energie vrátane kolektívnych systémov.

2.1.3. Zachovanie úplnej ochrany spotrebiteľov

Právne predpisy EÚ už poskytujú spotrebiteľom energie rozsiahle práva, ktorých presadzovanie zostáva prioritou. Komisia posúdi uplatňovanie týchto práv a poskytne podrobnejšie usmernenia v spolupráci so spotrebiteľskými organizáciami a regulačnými orgánmi. Zváži sa začlenenie osobitných zákonov platných pre oblasť energetiky do prílohy k nariadeniu o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa. Hlavnú zodpovednosť za presadzovanie práv a ochranu spotrebiteľov energie nesú aj naďalej členské štáty.

S pribúdajúcimi možnosťami a ponukami potrebujú spotrebiteľia ešte väčšie záruky, že sú účinne chránení pred nekalými obchodnými praktikami. Orgány, ktoré vyšetrujú takéto postupy a sťažnosti v odvetví energetiky, by mali využívať výhody užšej spolupráce so svojimi partnermi v iných členských štátoch.

Ďalšou dôležitou otázkou pre členské štáty je energetická chudoba, na ktorej riešenie sú potrebné opatrenia tak v sociálnej, ako aj energetickej oblasti. Energetická chudoba sa musí riešiť v širšom kontexte sociálneho zabezpečenia, no bez ignorovania potreby cielenej, účinnej pomoci v zmysle najlepších postupov v oblasti energetiky zahŕňajúcich účinnú pomoc.¹⁷

Zo spolupráce so zainteresovanými stranami v rámci občianskeho energetického fóra¹⁸ na najlepších postupoch vyplynulo, že zlepšenie energetickej efektívnosti bude pravdepodobne najlepším dlhodobým riešením energetickej chudoby. Toto by sa malo premietnuť do opatrení členských štátov, ktorými si plnia povinnosti vyplývajúce z právnych predpisov EÚ v oblasti

¹⁷ Často k nim patria opatrenia v energetickej odvetví, napr. zvýšenie energetickej efektívnosti, ktorými sa môže znížiť neehospodárne využívanie energie a výdavky zraniteľných spotrebiteľov na energiu.

¹⁸ Pozri usmerňujúci dokument o zraniteľných spotrebiteľoch z novembra 2013:

http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20140106_vulnerable_consumer_report_0.pdf.

zníženia zraniteľnosti spotrebiteľov a riešenia energetickej chudoby¹⁹. V tomto prípade občianske energetické fórum uľahčuje výmenu najlepších postupov o najúčinnnejšej pomoci, predovšetkým prostredníctvom energetickej efektívnosti.

Aby Komisia členským štátom uľahčila splnenie povinností v tejto súvislosti, a v záujme zvýšenia transparentnosti zväži, ako zlepšiť zber a monitorovanie údajov na úrovni EÚ o energetickej chudobe a zaistiť pritom ochranu bezpečnosti, súkromia a osobných údajov. Mohli by sa zväziť minimálne spoločné kritériá určovania zraniteľnosti spotrebiteľov²⁰ a energetickej chudoby.

2.2. Výstavba inteligentných domov a sietí

Inteligentné technológie pre siete a domácnosti by mali zjednodušiť účasť spotrebiteľov na novom maloobchodnom trhu a nevytvárať záťaž. Integrované automatizované riešenia môžu umožniť a uľahčiť konanie spotrebiteľov prepojením inteligentných meracích systémov s inteligentnými systémami hospodárenia s energiou v domácnostiach a inteligentnými spotrebičmi, ktoré uľahčujú riadenie spotreby, ovplyvňujú reakciu na strane spotreby alebo vyrovnávajú spotrebu s jej mikrovýrobou čo najpresnejšie vzhľadom na informácie o cenách energie. Takéto inteligentné technológie takisto uľahčia zavádzanie elektrických vozidiel.

Aby spotrebiteľia, ako aj energetický systém mohli naplno využívať výhody týchto technológií, inteligentné meracie systémy, ktoré sa majú inštalovať, musia byť spôsobilé z hľadiska svojich funkcií.²¹ Okrem toho zavádzanie vyspelej infraštruktúry merania by malo zaručiť technickú interoperabilitu, ako aj prístup spotrebiteľov k údajom o vlastnej spotrebe prostredníctvom otvoreného štandardného otvoreného rozhrania²².

Európske orgány pre normalizáciu²³ už stanovili úplný súbor noriem pre inteligentné merače a pre celkovú architektúru a jednotlivé komponenty inteligentných sietí, ktoré zahŕňali technologické, ako aj komunikačné otázky (t. j. protokoly pre výmenu informácií). Komisia bude pozorne sledovať uplatňovanie týchto noriem a bude analyzovať, či sa európske normy pre inteligentné siete a inteligentné meracie systémy a ich odporúčané funkcie dôsledne uplatňujú, aby sa zabezpečilo, že budú mať požadovanú funkčnosť a interoperabilitu.

Normy a interoperabilita sú dôležité aj pre komunikáciu v domácnostiach medzi inteligentnými spotrebičmi a systémami hospodárenia s energiou tak, aby sa vybavenie domácností, ktoré je schopné reakcie na strane spotreby, dalo ľahko inštalovať a prevádzkovať. Priemysel musí takéto normy rýchlo finalizovať a uplatňovať²⁴ a mal by sa v tom podporovať. Mali by sa využívať aj synergie s ostatnými systémami v domácnostiach (napr. dodávka vody), aby inteligentné spotrebiče mohli takisto optimalizovať svoju spotrebu.

¹⁹ Pozri štúdiu z roku 2015: <https://ec.europa.eu/energy/en/content/energy-poverty-may-affect-nearly-11-eu-population-study>.

²⁰ Pripravovaná štúdia Komisie o zraniteľnosti spotrebiteľov na kľúčových trhoch v Európskej únii: http://ec.europa.eu/chafea/consumers/tenders_2013_cons_08.html.

²¹ Odporúčanie Komisie 2012/148/EÚ z 9. marca 2012 o prípravách na zavádzanie inteligentných meracích systémov.

²² Napr. rozhranie USB a údaje zakódované prostredníctvom DSLM/COSEM.

²³ Európsky výbor pre normalizáciu (CEN), Európsky výbor pre normalizáciu v elektrotechnike (CENELEC) a Európsky inštitút pre telekomunikačné normy (ETSI).

²⁴ Napr. ETSI/OneM2M, Ontológia pre inteligentné spotrebiče, označovanie energetickými štítkami.

Finančné prostriedky EÚ sa budú naďalej používať na výskum a demonštračné činnosti v oblasti technológií inteligentných domácností a sietí a ich bezpečnosti s cieľom zvýšiť medzinárodnú konkurencieschopnosť podnikov EÚ v tomto odvetví s vysokou hodnotou.

Okrem toho bude rozhodujúce nákladovo efektívne riadenie investícií a operácií za nových okolností. V systémoch odmeňovania prevádzkovateľov distribučnej sústavy by sa mali zohľadňovať náklady a zároveň by ich mali povzbudiť k tomu, aby sa nákladovo efektívne zapojili do inovatívnych riešení rozvoja siete a aby pri spracúvaní údajov konali ako neutrálni trhoví sprostredkovatelia.

Členské štáty a priemysel by mali v plnej miere využiť európske štrukturálne a investičné fondy a Európsky fond pre strategické investície na spolufinancovanie zavádzania inteligentných technológií. Investície do inteligentných energetických technológií a výskumu, a to aj prostredníctvom programu Horizont 2020, budú viacnásobne prínosné prostredníctvom zvyšovania európskej konkurencieschopnosti v priemyselných odvetviach s vysokou hodnotou, ako sa požaduje okrem iného v oblasti jednotného digitálneho trhu.

Komisia zabezpečí prostredníctvom spolupráce s Radou európskych energetických regulačných orgánov a Agentúrou pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky, aby koncepcie vnútroštátnych regulačných orgánov v oblasti regulácie prevádzkovateľov distribučných sústav podnecovali inovácie a nákladovú efektívnosť, ako aj transparentnosť kvality fungovania distribúcie energie.

2.3. Osobitná pozornosť správe a ochrane údajov

Významná časť hodnoty na budúcom trhu s energiou bude vyplývať z veľkých tokov údajov a širšej integrácie informačných a komunikačných technológií do energetických systémov. Preto by strana, ktorá zhromažďuje a spracúva údaje v kontexte inteligentných meracích systémov alebo iných služieb, ktoré umožňujú spotrebiteľovi konať, by mala spotrebiteľovi a akejkolvek tretej strane, ktorú určil, poskytovať priamy prístup k týmto údajom. Prístup by mal byť efektívny a nediskriminačný.²⁵ Je to nevyhnutné v prípade, keď merací alebo fakturujúci subjekt poskytuje aj iné služby na trhu. Hoci spracovanie údajov môže prebiehať podľa rôznych modelov²⁶, neutralnosť subjektov spravujúcich prístup k údajom má najvyššiu prioritu.

Pokiaľ ide o služby s pridanou hodnotou, k údajom o spotrebe a účtom spotrebiteľa môžu mať prístup len tretie strany, ktoré na tento účel oprávnil spotrebiteľ. V rámci stratégie jednotného digitálneho trhu navrhne Komisia v roku 2016 európsku „iniciatívu voľného toku údajov“²⁷, ktorá sa bude vzťahovať na zodpovednosť, interoperabilitu, využiteľnosť a prístup k údajom (vrátane energetických údajov).

Odvetvie energetiky musí zostať na čele v oblasti ochrany údajov, ako aj súkromia a údajov všetkých spotrebiteľov.

²⁵ Smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti a odporúčanie Komisie 2012/148/EÚ o prípravách na zavádzanie inteligentných meracích systémov.

²⁶ Správa: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/xpert_group3_first_year_report.pdf.

²⁷ <http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/>.

Návrhy smernice o bezpečnosti sietí a informácií a všeobecného nariadenia o ochrane údajov, ktoré predložila Komisia a o ktorých sa v súčasnosti rokuje, riešia vznikajúce riziká súvisiace so spracúvaním údajov. V očakávaní takéhoto vývoja vo všeobecnom regulačnom rámci pre bezpečnosť údajov a ochranu súkromia Komisia spolupracovala so zainteresovanými stranami z odvetvia energetiky na príslušných sektorových nástrojoch.

V októbri 2014 prijala Komisia odporúčanie²⁸, ktorým sa členským štátom a priemyslu poskytuje usmernenie týkajúce sa spôsobu vykonávania posúdenia vplyvu ochrany údajov, pričom im umožňuje predvídať potenciálne vplyvy na práva a slobody dátových subjektov a uplatňovať prísne ochranné opatrenia.²⁹ Odvetvie energetiky bude mať na základe týchto usmernení možnosť zaujať vedúce postavenie v oblasti ochrany údajov, a to najnebyrokratickejším a nákladovo najefektívnejším spôsobom.

3. ZÁVER A ĎALŠIE KROKY

Vytvorenie nového prístupu uvedené v stratégii energetickej únie znamená, že spotrebiteľia budú stredobodom prosperujúceho a fungujúceho energetického systému. Kroky na dosiahnutie tohto cieľa možno zhrnúť do týchto desiatich bodov:

1. Poskytnúť spotrebiteľom častý prístup, a to aj v takmer reálnom čase, k čiastočne štandardizovaným, zmysluplným, presným a zrozumiteľným informáciám o spotrebe a súvisiacich nákladoch, ako aj o druhoch zdrojov energie.
2. Zrýchliť a zjednodušiť zmenu dodávateľa, ktorú umožňujú transparentné a priamo porovnateľné ponuky od konkurenčných dodávateľov, a nebrániť jej, napr. poplatkami za zmenu.
3. Zabezpečiť, aby spotrebiteľia boli na novom trhu s energiou naďalej plne chránení, a to aj proti nekalým obchodným praktikám.
4. Poskytnúť spotrebiteľom možnosti stať sa aktívnymi aktérmi v oblasti energetiky a získať prínosy z opatrení, napr. prispôbovať a znižovať spotrebu podľa cenového vývoja, pomôcť vyvážiť variabilnosť energie z obnoviteľných zdrojov zahrnutím reakcie na strane spotreby alebo výrobou alebo skladovaním energie.
5. Uchovávať údaje o spotrebe/z meraní pod kontrolou spotrebiteľov; keď spotrebiteľia poskytujú iným stranám (dodávateľom a sprostredkovateľom) prístup k svojim údajom, ich súkromie a ochrana a bezpečnosť ich údajov musí byť zaručená.
6. Poskytovať spotrebiteľom prístup ku konkurenčným a transparentným trhovým ponukám a spotrebiteľom v zraniteľných situáciách a/alebo trpiacim energetickou chudobou cielenú a účinnú pomoc zohľadňujúcu najlepšie postupy a prispievajúcu k energetickej efektívnosti a úsporám.
7. Poskytnúť spotrebiteľom možnosť účasti na trhu prostredníctvom spoľahlivých sprostredkovateľov, kolektívnych alebo spoločných systémov. Títo sprostredkovatelia musia mať spravodlivý prístup na trhy a k údajom o spotrebe a musia byť monitorovaní rovnakým spôsobom ako dodávatelia.

²⁸ Odporúčanie Komisie 2014/724/EÚ o vzore na posúdenie vplyvu inteligentných sietí a inteligentných meracích systémov na ochranu údajov.

²⁹ Toto odporúčanie podporuje testovanie a používanie vzoru na posúdenie vplyvu na ochranu údajov vypracovaného spoločne Komisiou a expertmi z oblasti priemyslu, ktorý má slúžiť ako nástroj na hodnotenie a rozhodovanie subjektov plánujúcich alebo uskutočňujúcich investície v sektore inteligentných sietí.

8. Zabezpečiť, aby boli inteligentné domáce spotrebiče a ich komponenty plne interoperabilné a ľahko použiteľné a aby boli inteligentné meracie systémy s odporúčanými funkciami spôsobilé s cieľom maximalizovať ich výhody pre spotrebiteľov.
9. Zabezpečiť nákladovo efektívnu a stabilnú prevádzku siete; zabezpečiť nediskriminačnú manipuláciu prevádzkovateľov distribučných sústav alebo iného zodpovedného subjektu s údajmi z merania s potenciálnou komerčnou hodnotou.
10. V spolupráci so všetkými subjektmi na trhu posilniť prepojenie medzi výskumom, inováciami a priemyslom s cieľom zvýšiť medzinárodnú konkurencieschopnosť v oblasti technológií inteligentných domácností a inteligentných sietí.

Je to možné realizovať pomocou mnohých nástrojov, ktoré ponúkajú existujúce právne predpisy EÚ a členských štátov a účinný regulačný dohľad. Sú potrebné opatrenia na úrovni členských štátov, a iniciatívy spolupráce priemyslu, spotrebiteľských organizácií a vnútroštátnych regulačných orgánov budú takisto zohrávať významnú úlohu pri účinnom riadení energetickej únie. Nadchádzajúce preskúmania existujúcich právnych predpisov (smernice o energetickej efektívnosti, smernice o energetickej hospodárnosti budov a smernice o energii z obnoviteľných zdrojov), sieťové predpisy a plánovaná nová koncepcia trhu budú príležitosťou na určenie oblastí, v ktorých je potrebné konať na úrovni EÚ s cieľom vytvoriť nový prístup s dôrazom na spotrebiteľov. Preskúmanie smernice o označovaní energetickými štítkami je prvým krokom, ktorý pomôže spotrebiteľom rozhodovať sa na základe poskytnutých informácií s cieľom znížiť svoje účty za energiu.